

Motion till riksdagen 2025/26:4022

av Anders Ygeman m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:194 Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck även fortsättningsvis ska framgå av de inledande delarna av läroplanerna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undervisningens icke-konfessionella karaktär uttryckligen ska framgå av de inledande delarna av läroplanerna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreskrifter och kursplaner ska utformas så att politisk detaljstyrning av undervisningsmetoder undviks och att skrivningar om undervisningsstrategier därför ska hållas övergripande och professionsrespekterande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elevinflytandet, i enlighet med skollagens bestämmelser, ska värnas i framtagandet av föreskrifter och i de nya läroplanerna, samtidigt som det är läraren som leder och planerar undervisningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Regeringen gick till val på att ta tag i problemen i svensk skola. Men i stället för att renovera ett skolsystem som präglas av växande ojämlikhet har mandatperioden blivit fyra förlorade år för svensk skola. Samtidigt som klassrum är överfulla, lärare pressas och elever inte får det stöd de behöver har regeringen prioriterat skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för investeringar i skolan.

Löftena om att ta itu med marknadsskolan har inte infriats. Vinstjakten tillåts fortsätta, samtidigt som det som utlovades blivit utredningar som redan samlar damm.

Under tiden fortsätter resurser att läcka från skolan och skillnaderna mellan elever att öka.

Svensk skola behöver en ny riktning. Socialdemokraterna vill ta tillbaka kontrollen över skolan. Skolans pengar ska gå till fler lärare, mindre klasser och bättre stöd till varje elev, inte till vinster. Alla barn ska mötas av höga förväntningar och få den hjälp de behöver för att lyckas. Läraren ska vara klassrummets självklara chef. För att det ska vara möjligt måste läraren också ges rätt förutsättningar, med tid, arbetsro och stöd i sitt uppdrag.

Regeringens proposition innehåller delar som är välkomna. Det är positivt att kunskapsuppdraget förtydligas, att lärarens ansvar för undervisningen slås fast tydligare och att fokus i betygssättningen flyttas från ett alltför mekaniskt avprickande av kriterier till elevens faktiska tillgodogörande av kunskap. Det är också glädjande att sammantagen bedömning ska kunna användas för hela betygsskalan, eftersom det kan ge en mer rättvisande och professionell bedömning av elevers kunskaper, särskilt för elever med ojämna kunskapsprofiler.

Det finns dock delar av propositionen som tyvärr försvagar den svenska skolans breda samhällsuppdrag. Regeringen anger att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck inte längre bör finnas i läroplanernas inledande delar utan i stället tas om hand i relevanta kursplaner. Regeringen motiverar detta med att de inledande delarna bör renodlas och prioritera det mest centrala. Flera remissinstanser har dock invänt mot detta och pekat på värdet av att området också finns kvar som ett ämnesövergripande ansvar. Trots remissinstansernas kritik väljer regeringen tydligt att markera i propositionen att de ska plockas bort.

För Socialdemokraterna är det djupt problematiskt och förvånande. Frågor om sexualitet, samtycke, relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är inte enbart ämnesstoff. De hör också till skolans demokratiska, förebyggande och värdegrundsskapande uppdrag. Att helt flytta dem från läroplanernas inledande delar riskerar att försvaga helhetsperspektivet och minska tydligheten i skolans ansvar. Det görs även i ett läge där frågor om sexualitet, relationer och hedersrelaterat våld och förtryck aktivt behöver stärkas, inte tonas ned. Därför anser vi att kommande föreskrifter ska innehålla skrivningar gällande sexualitet, samtycke, relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i de inledande delarna av läroplanen.

Detsamma gäller undervisningens icke-konfessionella karaktär. Regeringen skriver uttryckligen att det behöver analyseras vidare om det uttryckligen bör stå kvar att undervisningen ska vara icke-konfessionell. Det visar att frågan ännu inte är tillräckligt säkrad i reformen. För Socialdemokraterna bör detta inte lämnas öppet. Den icke-konfessionella undervisningen är en grundbult i den svenska skolan och måste tydligt framgå i de inledande delarna av läroplanerna.

Propositionen innehåller även förslag om att kursplanerna ska innehålla undervisningsstrategier, definierade som ämnesspecifika strategier för hur undervisningen ska bedrivas. Regeringen anger samtidigt att det är lärarna som bestämmer valet av specifika undervisningsmetoder inom ramen för dessa strategier. Det är en viktig avgränsning, men den behöver hållas fast med stor tydlighet. Annars finns en uppenbar risk för politisk detaljstyrning av didaktiska frågor som i stället bör avgöras av professionen utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det är också viktigt att belysa riskerna med en alltför långtgående detaljstyrning i föreskriften gällande läroplan. För när politiken går in och väljer att skriva in specifika vetenskapliga metoder gör det att

det blir politiska beslut att även bestämma när det finns andra vetenskapliga rön som eventuellt är mer lämpliga.

Socialdemokraterna delar uppfattningen att läraren ska leda och planera undervisningen. Men detta får inte ställas i motsättning till elevinflytande. Propositionen hänvisar själv till att elevers rätt till inflytande, samråd och information regleras i skollagen 4 kap. 9–11, 13 och 14 §§, samtidigt som regeringen bedömer att mer ”balanserade” skrivningar om elevinflytande är positiva. Just därför bör riksdagen markera att framtagandet av föreskrifter och läroplaner måste ske med respekt för dessa bestämmelser. Ett starkt elevinflytande över utbildningen på övergripande nivå står inte i strid med lärarledd undervisning; tvärtom kan det stärka ansvarstagande, delaktighet och skolans demokratiska uppdrag.

Det är också positivt att regeringen vill gå ifrån ett system där godkäntgränsen varit konstruerad på ett sätt som lett till utslagning och där fokus i hög grad legat på att ”uppfylla” varje kriterium. En sammantagen bedömning kan ge en mer rättvis och pedagogiskt rimlig betygssättning. Men propositionen visar också att remissinstanser har lyft en relevant oro: hur ska moment som i dag är obligatoriska, t.ex. simkunnighet, hanteras när sammantagen bedömning införs fullt ut? Regeringen redovisar själv denna fråga i propositionen. Därför bör reformen följas upp särskilt så att barns simkunnighet eller andra centrala säkerhetsrelaterade kunskaper inte försvagas i praktiken.

Vi socialdemokrater anser också att det då läroplanens upplägg reformeras är viktigt att följa reformen noga. Särskilt måste uppföljningen beakta konsekvenserna för likvärdighet, lärarnas arbetsmiljö och elevers kunskapsutveckling. När viktiga delar nu föreslås tas bort och delar av läroplaner och kursplaner får nya formuleringar måste det utvärderas så att det inte innebär försämringar gällande likvärdighet, lärares arbetsmiljö och elevernas kunskapsutveckling.

Sammanfattningsvis är propositionens kunskapsfokus i flera delar välkommet. Men regeringen går inte hela vägen. På några avgörande punkter riskerar reformen att bli en halvmesyr: värdegrundsuppdraget försvagas, den icke-konfessionella undervisningen lämnas otillräckligt säkrad, elevinflytandet riskerar att trängas tillbaka och vissa centrala kunskapsmoment riskerar att falla mellan stolarna när betygssystemet görs om.

Anders Ygeman (S)

Linus Sköld (S)

Mats Wiking (S)

Robert Olesen (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Niklas Sigvardsson (S)